

מועד כל בהמה שרצו לאכלה [שכן משמע ממה שהתיר הכתוב בשר תאוה רק כשיבואו לארץ וירחיבו להם גבולם. עפ"י רשב"א], הרי אם ישחטוה בחוץ יתחייבו כרת (וכ"כ הרמב"ן בסדר אחרי מות). ונראה שזוהו עיקר ענינו של איסור שחטי חוץ; שפיכת דם בהמה שהיתה ראויה לבוא אל אהל מועד, בחוץ [ולא מפני שבזוהו את הקדשים ושחטם בחוץ. תדע, שהרי שלמים ששחטם בחוץ קודם פתיחת דלתות היכל פטור מפני שאינם מתקבלים בפנים – הרי שעיקר האיסור הוא שחיתת הבהמה שהיה ראוי להביאה פנימה, ולא משום זלזול בקדשים] (עפ"י אמת ליעקב לגר"י קמינצקי, ויקרא יז, ד. ע"ש).

[ולכך אין מפורש באיסור שחטי חוץ אלא בקר וצאן – כי העוף אינו בא שלמים, וכשרצו לאכול עוף לא נתחייבו להביאו לקרבן הלכך היה מותר להם לשחוט עוף חולין ולאכול. עפ"י אור שמח הל' שחיטה ד, יז; משך חכמה פר' אחרי יז, ג].

ויש סוברים שאפילו רבי עקיבא מודה לכך שאיסור 'שחטי חוץ' נאמר במדבר אף בחולין, אלא שלשיטתו היו רשאים בבשר תאוה על ידי נחירה (עפ"י 'יש אומרים' בחדושי הרמב"ן. וכ"מ ברמב"ם שחיטה ד, יז. ואין כן דעת התוס'). יש מי שפרש הטעם, כי בנחירה לא היו רגילים עובדי ע"ז, בנחם את זבחייהם לשעירים על פני השדה – הלכך לא נאסר לישראל בחוץ אלא בדרך שחיטה. ולפי זה האיסור הוא על השחיטה בדרך עובדי ע"ז, ולא על האכילה. ואם שחטו חולין באיסור, לא היה הבשר נאסר בהנאה ובאכילה (עפ"י משיב דבר ח"ה צ ואור שמח הל' שחיטה ד, יז. והרחיבו בנאור הסוגיא בדרכים שונות).

וראה עוד בכללות הענין ובאור הפרשה, בספר פרי צדיק פר' ראה ה.

דף יז

'אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו'. רש"י פרש הספק משום 'דרוש וקבל שכר'. והרא"ש נטה מדבריו, כי אין הגמרא קובעת בעיה בדבר שאין בו צורך ונפקותא [רק להסביר המקראות דנים בגמרא אף בדבר שאינו שייך למעשה. ע' יומא ה: סנהדרין טו: תענית יא: ופסחים צו.]. וכתב נפקותא בבעיה זו, לאדם שאסר עצמו בנדר מאחד מן המינים החל מזמן מסוים, וכשהגיע הזמן שנקב נשאר בידו מאותו המין; האם מותר לו לאכול ממה שבידו אם לאו. או גם כגון שביט דין רוצים לאסור דבר מסוים, כגון גבינות עכו"ם ושלקותיהם – האם נאסר גם מה שנמצא ביד ישראל בזמן הגזרה.

[ומהרש"ל כתב שאין לדמות נדרים התלויים בלשון בני אדם, לשאר איסורים. הלכך בנדר אסור לאכול מאותו המין כשהגיע הזמן. משא"כ באיסור שביט דין אוסרים, כיון שהוא מדרבנן הולכים לקולא, שהרי ספקן של רבי ירמיה לא נפשט. ואולם אם גזרו ב"ד בחרם וארור, הרי זה דאורייתא ונאסר הכל, שספקא דאורייתא לחומרא וכע"ז פסק בתרומת הדשן רפא, לענין תקנת הקהל בחרם].

ויש שפרשו הצד בספק להכשיר, שהרי גם כשהיו במדבר היתה הנבלה אסורה ואעפ"כ הנחירה מותרת, הרי שנחירתם היא היתה שחיתתם לטהר מידי נבלה, אם כן כיון שכבר הוכשר הבשר בנחירה כמו בשחיטה, אפשר שנשאר בהכשרו גם אח"כ.

לפי סברא זו יש לחלק בין הספק הוה לאותם נידונים שכתב הרא"ש, שהרי כאן כבר הותר האיסור מקודם ואינו חוזר ונאסר, ואילו שם לא הותר שום איסור מקודם ועל כן יתכן שעתה חל האיסור על הכל (ע' חדושי רעק"א; בית אפרים י"ד לט; עונג יו"ט ב).

ובחדושי ר' מאיר שמחה כתב לבאר דברי הרא"ש שהשוה בין הנידונים; כי אמנם משום 'נבילה', כיון שהותרה שוב אינה חוזרת לאיסורה ולטומאתה, אבל איסור 'שאינו זבוח' שנתחדש כשנכנסו לארץ, כי ירחיבו... ובבית... יתכן וחל גם על הבשר הנחור שבידיהם, שהרי סוף סוף לא נזבח. וזהו שנסתפקו

האם כשאסרה תורה מה שאינו זבוח כוונתה גם על מה שבידיהם או רק מכאן ואילך. ומזה יוצאת נפקותא לענין נדרים וגזרות ב"ד.

וצדד שם לפרש באופן נוסף [שלא כהרא"ש]; לעולם כשהתורה אוסרת איסור חדש, האיסור מוחלט וחתוך והוא כולל אפילו מה שבתוך פיו של אדם, רק הספק הוא האם אכן קיים איסור עצמי של 'אינו זבוח' ואזי כל הבשר שבידיהם אסור. או שמא אין איסור כזה רק אמרה תורה שאין התר לבשר אלא ע"י זביחה, ומה שאינו זבוח אסור משום אבר מן החי (כשהבהמה עדיין חיה) או משום נבלה (כשמתה) – לפי הצד הזה מה שבידיהם מותר, שהרי כבר הותר איסור נבלה מקודם ושוב אינו חוזר וחל, כנ"ל. ועצם הספק הזה נוגע להרבה ענינים לדינא, ואין לשאול עליו 'מאי דהוה הוה'.

ובעצם הנידון הזה כבר עמדו בעלי התוספות (בשבועות כד. ד"ה האוכל), ודעת הריצב"א שאין איסור עצמי משום 'שאינו זבוח'. וע"ע אמרי בינה דיני שחיטה יח; בית ישי קלא.

עוד בבאר ספקו של רבי ירמיה – ע' בקובץ ענינים באריכות. וראה פירוש חדש בספר תורת חיים.

עוד בדברי הרא"ש – ע' נוב"י (תנינא יו"ד סד).

'השתא דבר טמא אישתרי להו דכתיב ובתים מלאים כל טוב ואמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: כתלי דחזירי...' (מהרמב"ם (מלכים ה,א) משמע שזהו דין הכולל כל כיבוש מלחמה, כשאנשי המלחמה ישבו בערי הגויים וירעבו ולא ימצאו מה לאכול, מותר להם לאכול מאכלי איסור של אויביהם.

[וכנראה הכוונה גם כשאינו פיקוח נפש ממש, שא"כ לא צריך קרא, אלא התר מיוחד הוא מפני הדחק (עפ"י כס"מ ועוד), כענין התר יפת תואר שהתירה תורה כשיצרו תוקפו (עפ"י מש"ח שפטים כ,יד; אבי עזרי).

ונראה שלפי האבעיית אימא' לא הותר בשר נבלות שלהם אף כשירעבו אלא שלל אויביהם. וע"ע חדושי רעק"א מנחות פד; אבי עזרי מלכים ה,א; משך חכמה ראה יב,כא].

ואילו הרמב"ן (סוף ואתחנן) השיגו וכתב שאין ההתר בשביל פיקוח נפש או רעבון בלבד, אלא הוא דין מסויים בכיבוש ארץ ישראל [אפשר דוקא בכיבוש חדש כגון בימי יהושע. עפ"י מג"ח תקכו] שהותר להם לאכול שלל אויביהם, המותר והאסור [ולאו דוקא חלוצי הצבא כדברי הרמב"ם אלא כל העם]. וכתב שהותרו להם כל האיסורים וזלתי עבודה זרה שנצטוו בה להחרימה. [וכן צדד שההתר הזה היה אף לאחר שנות הכיבוש, עד תום שלל אויביהם. אך כתב שנראה מסוגיתנו כדעת 'יש אומרים' שלא הותרו אלא בשבע שכבשו. ואולם לדעת הרמב"ם נראה שאין ההתר אלא כל עוד המלחמה נמשכת. אבי עזרי שם].

ע"ע: פרשת דרכים ח 'דרך הקדש'; תורת חיים; משך חכמה ראה יב,כא; שופטים יח,א; כ,יד; 'עיונים בדברי חז"ל ובלשונם' עמ' רנג.

– אף על פי שהותרו בקתלי חזיר ושאר דברים אסורים, טבע אותם דברים שהם מטממים את הלב, ככתוב ונטמתם בם – ואפילו אוכלם בהתר [שלכך חולה הנצרך לבשר בשבת יחלל את השבת ואל יאכילנו נבלה]. ולכן סמוך לכתוב ובתים מלאים כל טוב... הזהיר ואמר השמר לך פן תשכח את ה'... (עפ"י משך חכמה ואתחנן ו,יא).

אפשר שזהו טעמו של הרמב"ם שלא התירה תורה זאת אלא בשעת הדחק.

(ע"ב) 'מסוכסכת – מרוח אחת'. רש"י מפרש 'מסוכסכת' – שיש לה עוקץ בצד אחד של הפגימה, הלכך כשיש רק פגימה אחת בראש הסכין והוא מוליכו ללא הבאה, אין העוקץ נוקב את הסימן, מפני שלא קדמה לו החלשת העור והבשר ע"י חיתוך או רידוד. משא"כ בכמה פגימות, העוקץ האחד מחליש והשני נוקב.

והרמב"ן הקשה על כך, הלא כשהכשירו השחיטה הכשירו גם כשהעור כבר נפגם ואפילו בחצי קנה פגום, ומה טעם לא נחוש באופנים אלו לנקיבת העוקץ את הסימן. ועוד קשה: שני עוקצים הסמוכים זה לזה בראש הסכין, אי אפשר לאחד מהם לקרוע עור ובשר קודם שיגע השני, ומה טעם פסלו את השחיטה.

ולכן פירש 'מסוכסכת מרוח אחת' שעוקץ הפגימה כפוף כעין מגל קציר, ואין המסוכסכת קורעת אלא בצדה האחד, הלכך כשהוליד ולא הביא אין העוקץ קורע כלל. ואולם כשיש כמה פגימות חוששים שמא תוך כדי השחיטה חזר הסכין לאחוריו בלא משים וקרע, אבל בפגימה אחת אין לחוש לכך. ומסתבר לפי זה שאין חילוק אם הפגימה נמצאת בראש הסכין או באמצעו, בכל אופן אין לחוש שמא החזיר מעט לאחור במקום הפגימה וקרע. ואכן הרי"ף כתב שלפי מה שהסיקו 'כגון שהוליד ולא הביא', שוב אין צורך להעמיד בפגימה בראש הסכין דוקא. ורש"י ותוס' לא פרשו כן, וכן בה"ג.

ע"ע ברשב"א וברא"ש פירוש שלישי [לפיו כשאמרו 'דקאים ארישא דסכינא' פירושו שהעוקץ פונה לצד אחד]. פירוש זה תואם להלכה עם הרי"ף, אלא שבפשט הגמרא הוא שונה מפירוש הרמב"ן.

'מי לא אמר רבי זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה...'. יש מדקדקים מלשון זו [שלא אמר 'האמר רבי זירא...'] שהלכה פסוקה היתה זו בימיהם, ולכך מקשים ממנה כמו ממשנה וברייתא (עפ"י רבנו יונה, מובא ברא"ש סי' ח ובתוספותיו כאן. וכן נקטו כמה פוסקים – ער"ן וכס"מ א, כב בדעת הרמב"ם; ראב"ד, מובא ברא"ש; העיטור ב, ב).

ואולם יש פוסקים שהשמיטו דברי רבי זירא מהלכה, מאחר ונוקטים כרב אשי שהצריך בדיקה גם מצדי הסכין, הרי שאין אומרים 'בית השחיטה מרווח רווח' (עפ"י הרי"ף. וכ"ג הרא"ש בהרמב"ם; רש"ל ב"ח ולבוש). ויש מקום לקיים שתי ההלכות ולחלק בין הנידונים; אמנם בית השחיטה מתרווח בכדי שהסכין המלוּבן לא תכווה הסימנים בצדדים, אבל בליטה היוצאת מצדי הסכין יכולה להיתפס בסימן ולקרעו. ומה שלא השיבו כן, משום שנראה להם דבר פשוט וקל לחלק ולא חשו להשיב. גם יש לחלק ולומר שבסכין מלוּבן השוחט נזהר שלא יטנו לצדדים, משא"כ לענין פגימה אם לא יבדוק פעמים יש שם פגימה ואין יודע ולא יזהר מלהטות (עפ"י רשב"א ורא"ש שם בשם רבנו יונה).

ויש אומרים שרבי זירא לא התיר אלא בדיעבד, אבל לכתחילה חוששים להטיה ולכווית סימנים, ומטעם זה צריך בדיקה לכתחילה אף בצדדים (עפ"י ראב"ד, מובא בראשונים שם).

'בחולין לא קמיירי'. אעפ"י ששייך פגם גם בשחיטת קדשים, כיון שקיים גם בחולין, לא קמיירי (ריטב"א).

הרדב"ז (ח"א רנד) כתב להוכיח מכאן שבמליקת העוף אין פוסלת פגימה בצפורן, שאם כן היה לו למנות פגימה נוספת שהיא בקדשים – פגימת צפורן למליקה, אלא משמע שפגימה אינה פוסלת במליקה.

דף יח

'כדי שתחגור בה צפורן'. תחגור – תעצר, תתעכב [יתכן שלכך נקרא הפיסח 'חיגר', על שום הליכתו המקוטעת; פוסע ועוצר פוסע ועוצר].

דף יז

כז. מה דין הסכינים דלהלן לענין שחיטה?

- א. יש בה פגימות הרבה.
- ב. אין בה אלא פגימה אחת.
- ג. סכין שאינה שוה אלא חודה עולה ויורד.
- ד. סכין שמגיעה מחוספס כזקן השבולת.

א. סכין שיש בה פגימות הרבה, בין שהיו הפגימות בעלות שני עוקצים ('אוגרת') בין בעלות עוקץ אחד ('מסוכסת') כפרש"י, שהצד השני מושחו ואין הצפורן נעצרת בו) – פסולה.

א. אם יש רווח בין פגימה לפגימה כפול מכשיעור צואר הבהמה – שחיטתו כשרה, כל שנשמר שלא יגיע לפגימות, ואפילו הוליך והביא (רמב"ן).

ב. כאשר עוקצי הפגימות כפופים לכיוון אחד, אינם קורעים אלא כשהסכין נמשך בכיוון העוקץ, כגון עוקצים הפונים כלפי ראש הסכין, אם הוליך ולא הביא – קורע. הביא ולא הוליך – אינו קורע. ואעפ"כ גם בזה השחיטה פסולה, שמא החזיר הסכין מעט לצד השני ולא שם לב לכך. כן מבואר בראשונים. ונראה שבאופן זה אינה נבלה ודאי אלא ספק ולחומרא. היו העוקצים שכובים ונמוכים מאד – דינו כשוחט במגל קציר, ע' לעיל טו-טז.

ב. סכין שיש בה פגימה אחת בלבד; אם היתה בעלת עוקץ אחד ובראש הסכין, ושחט בהולכה ללא הבאה – שחיטתו כשרה, שאין הפגימה פוסלת בשחיטה אלא לאחר רידוד העור והבשר והחלשתם, רק אז יכול העוקץ לנקב הסימן, וזו שהעוקץ היחיד שלה נמצא בקצה ולא קדם לו חיתוך, אין העוקץ מנקב. אבל הוליך והביא פסולה, שהרי חוד הסכין מחליש ושוב העוקץ מנקב (כן העמידו בגמרא לפרש דברי הברייתא 'מסוכסת כשרה'. וכן אמר רב אשי בהסבר דברי רבא – כפרש"י). ולכתחילה לא ישחוט בה כלל (רבא. שמא יוליך ויביא. רש"י).

א. הרמב"ן פרש 'מסוכסת' – שעוקץ הפגימה כפוף, ואין העוקץ קורע אלא בצד אחד, הלכך כשר בהולכה בלבד. ואולם בפגימות רבות פסול מחשש שמא יחזור הסכין מעט לאחוריו בלא משים ויקרע. ויש סוברים להכשיר בדיעבד אם הוליך ולא הביא [ורק במגל קציר כגון זה פסלו, שמא ירגיל לשחוט בה, משא"כ סכין שאין צורתו הרגילה כך. דעה זו הובאה בר"ן יח.].

ב. לפירוש הרי"ף (והרמב"ם), אין חילוק אם הפגימה בראש הסכין או באמצעה, כל שהוליך ולא הביא – כשרה. וכן סיעו הרמב"ן.

ואין כן דעת בה"ג ורש"י ותוס' ורא"ש. וכתב מהרש"ל שהמנהג להחמיר אעפ"י שדברי הרי"ף והרמב"ם נכוחים בפירוש הסוגיא. ועוד הביא (מהמרדכי תקצט; כלבו קז) שאף להרי"ף, אם לא ידע השוחט שיש בסכין פגימה מסוכסת, שחיטתו פסולה אפילו אומר ברי לי שהולכתי ולא הבאתי, כיון שלא היה מודע לכך בשעת השחיטה.

אף לפרש"י וסיעתו נראה שבפגימה אחת באמצע אינה ודאי אלא ספק ולהחמיר (עפ"י רעק"א).

ג. יש מי שכתב שלשיטת התוספתא (א,ה) שסכין שאין בה כדי הולכה והבאה פסולה, כמו כן המסוכסת שאינה ראויה להולכה והבאה – פסולה לשחיטה מכל וכל, שכיון שצריך לכתחילה להוליך ולהביא, הלכך כל שאינו ראוי לכך פסול אף בדיעבד (עפ"י זכר יצחק מ).

ג. סכין 'עולה ויורד' (כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזות, והרי במקום הפגימה הסכין נמוכה. רש"י) – שוחט בה לכתחילה (רבא).

ד. סכין הדומה לזקן השיבולת (שאינן פיה חלק אבל פגם אין לה. רש"י) – כשרה (כן הורה רב אשי לרב אחא בנו של רב אריא).

אף לירא שמים המדקדק – כשר לשחוט בסכין כזו לכתחילה (ריטב"א). וכתב האגור שבאשכנז נוהגים שלא לשחוט בו, מפני שאיננו בקיאים בדבר (וכן הסכים רש"ל).

כת. א. בדיקת הסכין, מהתורה או מדרבנן?

ב. כיצד בודקים את הסכין?

א. משמע בסוגיא שסכין שאינה בדוקה, פשוט שחוששים לטריפתה מעיקר הדין (וסתם סכין אינה בחזקת יפה, שהפגימות מצויות בה. עפ"י פרישה יו"ד יח, ז ועוד).
ואולם מה צריך לבדוקה אצל חכם – מדרבנן הוא ומפני כבודו, והסמיכו לזה את הכתוב בשמואל ושחטתם בזה ואכלתם.

ב. במערבא היו בודקים את הסכין בשמש (רש"י): מסתכלים בחודה כנגד השמש. לשון אחרת: בודקים את צל הסכין, שאם יש בו פגם קו הצל שבור).

בנהרדעא היו בודקים במים (מוליך הסכין על פני המים כשהצד החד כלפי מטה, ואם יש בה פגם עושה העוקץ כמין חריץ במים בהליכתו. ל"א: אוהוה בידו בשיפוע כשראש הסכין נוטה למטה, ומטיף מים על חודה באצבעו, אם יש שם פגם, המים נופלים שם ואינם מגיעים לראשה. עפ"י רש"י).
רב ששת בדק בראש לשונו.

רב אחא בר יעקב בדק בחוט השערה.

בסורא אמרו: 'בשר אוכלת – בשר יבדקנה' (היא באה לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר דוקא, בראש הלשון או באצבע, שאינו קשה מדי ולא רך).

אמר רב פפא: צריכה בדיקה בבשר האצבע ובציפורן. וכן נקטו למעשה כמה מאמוראים אחרונים. ונחלקו הדעות והלשונות בגמרא האם די בבדיקה זו על החוד או צריך לעשותה בשלש רוחות; על החוד ומשני צדי הסכין.

א. הפוסקים נקטו לבדוק בבשר ובציפורן (רמב"ם א, כג; יו"ד יח, ט), וברמב"ן משמע לכאורה שלהלכה יש לבדוק בבדיקות האחרות שאמרו האמוראים, כיון שכל פגימה פוסלת (גם בה"ג הביא את כל הבדיקות האמורות). והריטב"א כתב שהאמוראים שבדקו בשמש ובמים, נהגו חומר בעצמם למצוה מן המובחר, אבל משורת הדין די בבדיקה על הבשר ועל הציפורן.

ב. הבדיקה נעשית בהולכה והבאה. נמצאו י"ב בדיקות: בצפורן בשלשה רוחות הסכין, בהולכה ובהבאה. וכן בבשר. [רמז לדבר ושחטתם בזה – 'זה' בגימטריא י"ב (רא"ש)].

ולא יבדוק שני צדי הסכין ביחד (רמ"א יח). הבדיקה צריכה להעשות בריכוז ובאיטיות, וצריך הרבה ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת סכין (רא"ש ועוד).

ג. נחלקו הראשונים במהותה של בדיקת צפורן, האם כדי שתעכב הסכין את הציפורן ולא תניחנה להמשיך, או שתרגיש הציפורן בפגם ובעוקץ (ערא"ש כד; תורת הבית ב).

ד. בזמן התלמוד והראשונים היתה הבדיקה נעשית בהולכת הסכין על הצפורן והבשר. אבל עתה אנו בודקים בהולכת האצבע על הסכין, שכך אנו מרגישים יותר (עפ"י ט"ז יה סק"ג ודעת קדושים. וכתב בפרי תואר (סקי"ד) שאין הקפדה בדבר אלא כל אדם יעשה לפי מה שמרגיש יותר. וע' בתורת חיים כאן. ונראה שהמנהג שלנו נעשה לחומרא שההרגשה טובה יותר כשהיד עוברת על הסכין, אבל מדינא די בהעברת הסכין וכל שאינה חוגרת כשרה לשחיטה, שכשם שעברה על הבשר והציפורן, כך תעבור על הקנה והושט ולא תקרעם).

בימינו נהגו לבדוק בצפורן בלבד ולא בבשר, שאין אנו מרגישים בו. ויש שיצאו כנגד מנהג זה. ויש שישבוהו מפני שאנו בודקים בצפורן באופן שמרגישים אף פגימה כלשהי, ועוד שאנו נוהגים לבדוק גם בראיית עין (עפ"י אחרונים שם).

דפים יז – יח

כט. אלו דברים נפסלים בפגימה וכמה שיעור פגימתם?

אמר רבי שמעון בן לקיש: שלש פגימות הן, וכולן שיעור פגימתן כדי פגימת המזבח – כדי שתחגור (= שתיעצר ותיתקע) בה ציפורן; פגימת עצם בפסח (לעבור עליה ב'עצם לא תשברו בו'), פגימת אוזן בככור (– בכור בהמה טהורה, לשחטו על מומו במדינה), ופגימת מום בקדשים. ורב חסדא אמר: אף פגימת סכין [ואילו ריש לקיש לא דיבר בחולין].

א. הרמב"ן פירש שלדעת האמוראים שבודקים פגימת סכין בחוט השערה וכד', אפילו פגימה שאין הצפורן חוגרת בה, כל שחוט או בשר חוגרים – פסולה. ולאילו שנהגו לבדוק בשמש או במים, אפילו פגימה קטנה שבקטנות פוסלת. ואולם אם אינה חוגרת כלום, הרי זה דומה לשבולת וכשרה. וכן נקט הרשב"א להלכה, שאפילו פגימה כלשהי פוסלת. וכן משמע ברמב"ם (אי"ד). וכן נקט מהרש"ל ועוד פוסקים. [ויש צד לומר שפגימת כלשהו אינה פוסלת אלא מדרבנן. ע' רעק"א].

ואולם הריטב"א והרא"ה כתבו שאין האמוראים חולקים בשיעור הפגימה הפוסלת, שהוא כדי שתהא הצפורן חוגרת, אלא כל אחד נהג לפי מה שנראה בעיניו כבדיקה היפה, שכך ראוי לכל בעל נפש לדקדק בדבר לכתחילה, ואם מצא פגימה קטנה שבקטנות – אין לשחוט לכתחילה.

[בשו"ע הגר"ז פסק שאוגרת כחוט השערה פסולה מספק, ומצטרף ל'ספק ספקא'. וע"ע בהרחבה בספר חדושים ובאורים סי' ג, ג].

ב. כמובא לעיל, נחלקו הראשונים בבאור 'חגירת צפורן' הפוסלת; האם הכוונה לעצירתה או להרגשתה. (וע' אבני נזר יו"ד ט שהוא ספק להלכה, וצדד לסמוך בשעת הדחק אם שחט שלא כנגד הפגימה, ועכ"פ אין להעביר השוחט מאומנותו).

ושיעור חגירת צפורן בפגימת המזבח – באבנים (ולפיכך בנוהו מחלוקי נחל שאין בהם שום פגימה. תוס' עפ"י ובחים נד), אבל בסיד שיעור הפגימה הוא טפח (לרבי שמעון בן יוחאי) או כזית (לרבי אליעזר בן יעקב).

א. הלכה שפגימת הסיד בטפח (רמב"ם בית הבחירה סוף"ב).

ויש מהראשונים שכתב להפך; פגימת האבן בטפח ופגימת הסיד בחגירת צפורן (עפ"י יראים השלם ש"י).

- ב. אבן במזבח שנפגמה בהגירת צפורן, לא נפסל המזבח אלא אם האבן כולה שיעורה טפח או כזית, שבהעדרה נפסל המזבח (עפ"י חדושים ובאורים).
- ג. יש אומרים [דלא כפי הנראה מהתוס'] שאבנים שאינן חלקות, אם כך היא צורתן מתחילת ברייתן, כגון שהן שקועות בקרקע בתולה – כשרות למזבח (ע' תפארת ישראל ורש"ש מדות ג,ד; שפת אמת סוכה כט; אבי עזרי בית הבחירה א,טז. מצויין ב'שלמי שמעון').

דף יח

- ל. א. טבח שאינו מציג סכינו לפני החכם שיבדקנו קודם שחיטה, מה דינו?
ב. מה דינה של שחיטה בשן ובציפורן?

א. אמר רב הונא: טבח שאינו מציג סכינו לפני חכם לבדיקה – מנדים אותו (מפני זלזול בכבוד החכם). ורבא אמר: מעבירים אותו מאומנותו ומכריזים על בשרו שהוא טריפה. ופרשו שאין כאן מחלוקת, כאן בשנמצאת סכינו יפה, כאן בשלא נמצאת יפה. ואולם רבא בר חנינא העביר טבח שלא הראה לו סכינו, וגם הכריז עליו טריפה, הגם שנמצאת סכינו יפה. אך לבסוף רב אשי הכשיר הבשר (בהסכמת רבא בר חנינא).

רבינא אמר: כשלא נמצאת סכינו יפה משחיתים את הבשר בפרש, כלומר (ריטב"א) אוסרים עליו אף למכרו לנכרי (וכשנמצאת סכינו יפה – מכריזים עליו שטריפה היא משום קנס, אבל מניחים למכרו לנכרי. רש"י).

א. אין לחכם למחול על כבודו שלא יראוהו סכין, מפני שיש תועלת גדולה בדבר – שהרי בדיקת

סכין צריכה דקדוק יתר ומי כהחכם יודע להזהר. ומ"מ למעשה אחר שאין חכמים מקפידים בדבר, אין משמתים את הטבח שאינו מראה סכינו לחכם, שלא כבודות ראשונים

(רשב"א בשם הראב"ד לעיל י. ויש מחלקים בין שוחט שידוע הלכות השחיטה בעיון ושוחט שאינו יודע. עפ"י רדב"ז. וע' משיב דבר ח"ב סו"ח ח). וי"א שאין החכם יכול למחול (עש"ך יח סקכ"ח בדעת הרמב"ם וסמ"ג). וי"א שיכול למחול ומכל מקום חכמים הצריכו שאדם אחר יבדוק הסכין ולא השוחט עצמו, כי יש טורח רב בתיקון הסכין וחוששים שיתעצל ולא ידקדק כל כך בבדיקתה (עפ"י שו"ע הגר"ז בקו"א ט).

ב. מה שאמרו 'משמתין...'. – מדובר בטבח קבוע, ולא באיש השוחט בביתו (ריטב"א. וברא"ש משמע שמן הדין גם השוחט בביתו צריך להראות סכינו לחכם).

ג. ההכרזה על בשרו שהוא 'טרפה', יש מי שכתב שאין צריך לומר על הבשר שנשחט בסכין פגומה אלא החידוש הוא שגם בשר שנשחט אצלו בסכין יפה מכריזים. או כאשר אבדה הסכין ולא נמצאת יפה, אעפ"י שלא ידענו אם היא פגומה – מכריזים (עפ"י ריטב"א).

ד. הרא"ש תמה על השמטת הרי"ף דינו של רבינא, שאם לא נמצאת סכינו יפה פוסלים את הבשר מלמכרו אף לנכרי. וכתב בבית יוסף (יח,יז) שהרי"ף נקט שרבינא מפרש מחלוקת האמוראים בנמצאת סכינו יפה, והואיל והפסד ממון הטבח הוא לכך פסק הרי"ף להקל כלשון ראשונה (וכן הרמב"ם השמיט דברי רבינא).

- ב. שן וצפורן תלושות – מותר לשחוט בהן (רבה בר רב הונא. וכן תניא בתוספתא א,ג), אבל לא בשני שיניים או יותר, מפני שיש הפרש ביניהם, וכסכין פגומה.
שן וצפורן המחוברים (לבעלי חיים. רש"י) – אין שוחטים בהן, וכרבי שפסל שחיטה במחובר (כדלעיל טז:).